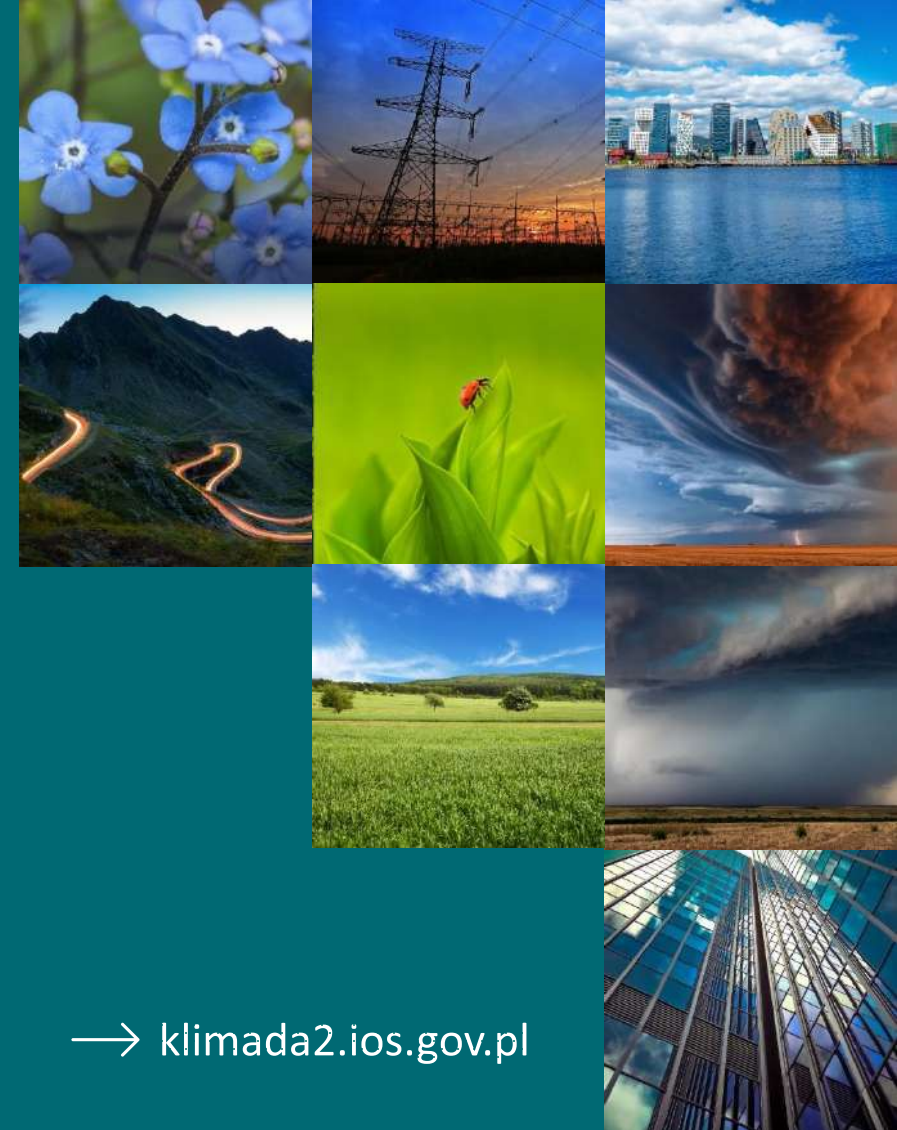

Klimada 2.0
BAZA WIEDZY O ZMIANACH KLIMATU

Baza wiedzy o zmianach klimatu i adaptacji do ich skutków oraz kanałów jej upowszechniania w kontekście zwiększenia odporności gospodarki, środowiska i społeczeństwa na zmiany klimatu oraz przeciwdziałania i minimalizowania skutków nadzwyczajnych zagrożeń

→ klimada2.ios.gov.pl

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Klimada 2.0
BAZA WIEDZY O ZMIANACH KLIMATU

Partycypacja społeczna

Paulina Legutko-Kobus

Ośrodek Zrównoważonego Rozwoju IOŚ-PIB
Katedra Polityki Publicznej, SGH w Warszawie

→ klimada2.ios.gov.pl

Fundusze Europejskie
Infrastruktura i Środowisko

**Rzeczpospolita
Polska**

IOŚ-PIB
Instytut Ochrony Środowiska
Państwowy Instytut Badawczy

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Jakie tematy poruszymy w czasie szkolenia w ramach modułu 7.

- Ogólne informacje nt. partycypacji
- Udział społeczności lokalnej wymagany (obligatoryjny) w czasie opracowania MPA
- Czy i dlaczego warto wyjść poza obligatoryjnie minimum związane z udziałem społeczności lokalnej w opracowaniu MPA
- Jakie formy i narzędzia zwiększające udział społeczności lokalnej w opracowaniu MPA można zastosować
- Korzyści z udziału społeczności lokalnej w opracowaniu i wdrażaniu MPA
- Pytania:
 - konkursowe (w formule znanej Państwu z innych modułów)
 - dyskusyjne (anonimowe, będą stanowić ilustracje do poruszanych zagadnień)

Ogólne informacje nt. partycypacji

Klimada 2.0
BAZA WIEDZY O ZMIANACH KLIMATU

Czym jest partycypacja i jakie pełni funkcje?

Definiowanie partycypacji

- **Partycypacja**, słowo to pochodzi z języka łacińskiego *participatio* i oznacza uczestniczenie, branie w czymś udziału, uczestnictwo
- Co istotne, partycypacja nie kończy się na podjęciu decyzji (czy opracowaniu dokumentu), a jej dojrzałe formy dotyczą także współdziałania we wdrażaniu np. polityki rozwoju, czy konkretnych projektów, dokumentów
- Partycypacja może mieć wymiar jednostkowy i instytucjonalny

Funkcje partycypacji

- **Informacyjną i edukacyjną** (bardzo ważną z punktu widzenia naszego Projektu),
- **Aktywizującą i pobudzającą** lokalną aktywność i demokrację lokalną,
- **Integrującą** szczególnie środowiska lokalne dzięki realizacji wspólnych projektów, podejmowaniu wspólnych działań,
- Daje możliwość **wysłuchania różnych racji**, opinii i możliwość osiągnięcia kompromisu,
- **Przeciwdziała konfliktom** lub pomaga je rozwiązać;
- **Upodmiotowienie** uczestników procesu,
- Pozwala wdrożyć **zarządzanie partycypacyjne** (jawność, przejrzystość i dialog)

Pamiętajmy!

Partycypacja w opracowaniu i wdrażaniu MPA nie jest „zawieszona w próżni” całego procesu włączenia społeczności lokalnej w programowanie rozwoju i odnosi się do doświadczeń i skłonności do udziału w procedurach partycypacyjnych konkretnej społeczności Miasta.

Klimada 2.0
BAZA WIEDZY O ZMIANACH KLIMATU

Tło dla działań związanych z włączeniem społeczności lokalnej w prace nad MPA

- **Udział społeczności lokalnej w opracowaniu dokumentów programowania rozwoju w ostatnich 3 latach (od roku 2020) przybierał w naszym Mieście następujące formy... Proszę wskazać wszystkie występujące w reprezentowanym przez Państwa Mieście:**
 - ankieta w formie on-line
 - ankieta w formie tradycyjnej
 - geoankieta
 - wysłuchania publiczne
 - debaty publiczne
 - warsztaty
 - panele tematyczne/fokusowe
 - panel obywatelski
 - przyjmowanie opinii na piśmie, w tym poprzez Internet oraz ustnie do protokołu podczas spotkań
 - spacerów badawczych
 - warsztaty przyszłościowe
 - grywalizacja (lub jej elementy)
 - inne formy
 - w ostatnich 3 latach w Mieście nie opracowywano dokumentów wymagających zaangażowania społeczności lokalnej

Interesariusze w procesie partycypacji

- Zgodnie z definicją, **interesariusz**, to każda osoba lub organizacja, która ma wpływ lub może mieć wpływ na MPA, która może przyczynić się do jego sukcesu lub niepowodzenia.
- **Interesariusze nie są jednolitą grupą**, mają różne „umocowanie” instytucjonalne oraz mogą dążyć do różnych celów. Dlatego kluczowe jest rozpoznanie interesariuszy (zmapowanie ich) oraz określenie, jaka jest i/lub może być siła nacisku (wpływu) poszczególnych interesariuszy na cały proces – do tematu mapy interesariuszy wrócimy w dalszej części szkolenia
- Włączenie interesariuszy w proces opracowania i wdrażania MPA **wymaga uznania, że jest to proces czasochłonny** (musi być przewidziany w harmonogramie prac), ale może przynieść wiele korzyści (do nich jeszcze wrócimy na szkoleniu).

Jak podejmować interakcje ze społecznością lokalną - interesariuszami MPA?

Komunikacja – informowanie jest podstawowym poziomem budowania relacji z interesariuszami. Skuteczna komunikacja powinna być prowadzona wielokanałowo, z wykorzystaniem różnych narzędzi w tym internetowych. Sama komunikacja to słaba forma angażowania interesariuszy i jest słabym natężeniem partycypacji, choć stanowi jej podstawę.

Konsultacje – to nieco bardziej zaawansowane narzędzie angażowania interesariuszy i najczęściej stosowana forma, ze względu na przepisy prawne. Ich celem jest uzyskanie opinii interesariuszy na określony temat, z wykorzystaniem takich narzędzi jak: badania ankietowe, sondaże internetowe, spotkania i dyskusje (w tym on-line) z interesariuszami, a także pozyskiwanie informacji zwrotnych on-line.

Partnerstwo – to forma wymagająca od wszystkich interesariuszy większego zaangażowania, gdyż jest **to tworzenie relacji z interesariuszami**, w celu realizacji wspólnych projektów np. związanych z opracowaniem i wdrażaniem strategii, planów (w tym np. MPA)

Dialog z interesariuszami – to najbardziej zaawansowana forma angażowania (w tym procesie nie tylko pytamy interesariuszy i odpowiadamy na ich pytania, ale także bierzemy pod uwagę ich opinie i modyfikujemy swoje działania).

Natężenie i narzędzia aktywizacji i angażowania społeczności lokalnej

Poziom zaangażowania interesariuszy	Szczeble drabiny partycypacji według S. R. Arnstein	Metody/narzędzia aktywizacji i angażowania	Poziom wdrożenia zarządzania partycypacyjnego
Dialog	Szczebel 8. Kontrola sprawowana przez mieszkańców	<ul style="list-style-type: none"> Komitety np. sterujące, zarządzające; Grupy robocze; Grupy zadaniowe; Komitety doradcze; Budżet (obywatelski) partycypacyjny (warto zauważyć, że wszystkie te narzędzia odnoszą się głównie do partnerstwa i 6. szczebla drabiny partycypacji)	Wdrożone w pełni zarządzanie partycypacyjne
	Szczebel 7. Władza sprawowana przez mieszkańców		
Partnerstwo	Szczebel 6. Partnerstwo w działaniu		
Konsultacje	Szczebel 5. Próby łagodzenia konfliktów		<ul style="list-style-type: none"> Panele obywatelskie; Ankiety (telefoniczne, on-line, geoankiety); Sondaże opinii (w tym on-line); Wywiady grupowe (fokusy); Konsultacje w ramach opracowywanych dokumentów; Warsztaty, spotkania robocze; Internetowe fora dyskusyjne.
	Szczebel 4. Konsultowanie		
Komunikacja	Szczebel 3. Informowanie	<ul style="list-style-type: none"> Prowadzenie specjalnej platformy związanej z konsultacjami społecznymi; Informacje dotyczące prac nad dokumentacjami strategicznymi np. ogłoszenie w BIP, prasie lokalnej, ulotki. 	
Brak zaangażowania interesariuszy	Szczebel 2. Terapia	<ul style="list-style-type: none"> Brak narzędzi lub tylko informacja jednokierunkowa do interesariuszy 	Pozorna partycypacja
	Szczebel 1. Manipulacja		

**Udział społeczności lokalnej
wymagany (obligatoryjny)
w czasie opracowania MPA**

Klimada 2.0
BAZA WIEDZY O ZMIANACH KLIMATU

Tematyka poruszona w *Podręczniku adaptacji dla miast*

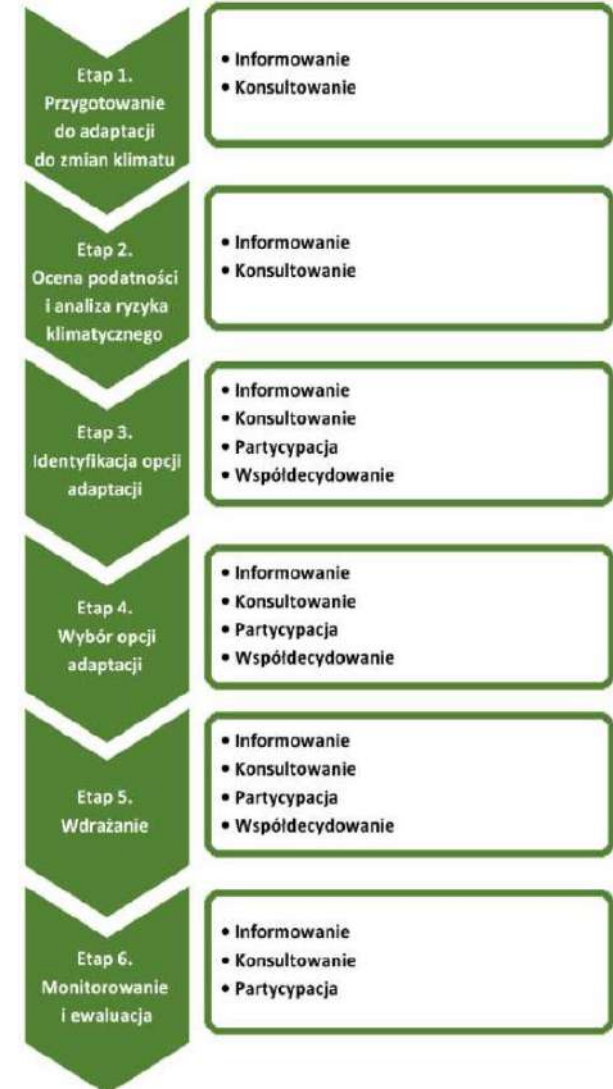
str. 67-69 oraz str. 107

W dalszej części szkolenia odniesiemy się także do możliwości wdrożenia dodatkowych form aktywizowania i angażowania społeczności lokalnej

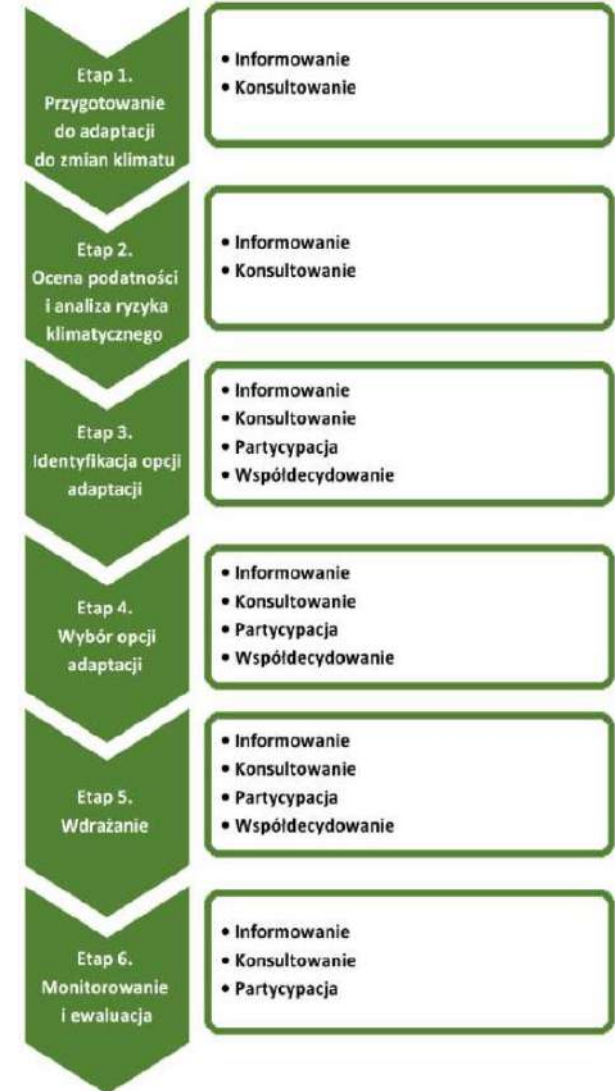
Udział społeczności lokalnej wymagany (obligatoryjny) w czasie opracowania MPA

- **Społeczeństwo ma zapewniony udział w opracowaniu MPA** zgodnie z ustawą o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, oraz ustawą o zasadach prowadzenia polityki rozwoju.
- Organ, który opracowuje dokument **zobowiązany jest poinformować o podjęciu prac nad dokumentem i przyjąć uwagi i wnioski**. Są to formalne procedury, których minimum obejmuje:
 - poinformowanie społeczeństwa o przystąpieniu do opracowania dokumentu;
 - zapewnienie możliwości składania uwag i wniosków;
 - rozpatrzenie uwag i wniosków;
 - poinformowanie społeczeństwa o sposobie rozpatrzenia uwag i wniosków wraz z uzasadnieniem.

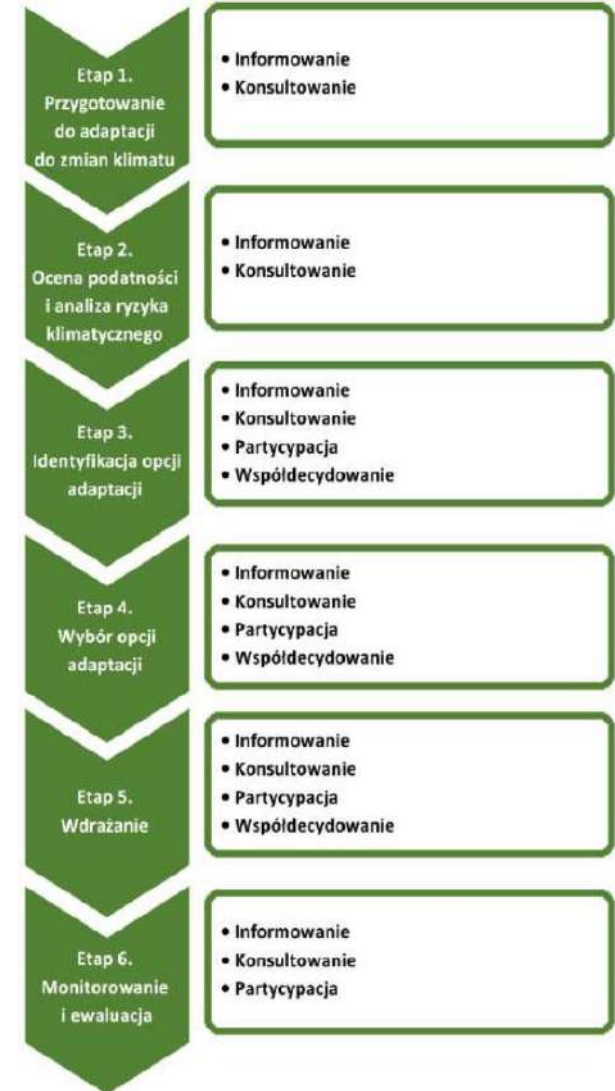
Udział społeczności lokalnej wymagany (obligatoryjny) w czasie opracowania MPA

- **Jako minimum** zapewnienia udziału społeczeństwa w opracowaniu MPA, **oprócz informowania społeczności o postępach prac, należy zaplanować dwie tury konsultacji z mieszkańcami:**
 - **pierwsza tura** – po opracowaniu diagnozy do MPA (oceny podatności i analizy ryzyka) na etapie identyfikacji opcji adaptacji (Etap 4), tak, aby mieszkańcy mieli możliwość zgłoszenia propozycji działań adaptacyjnych,
 - **druga tura** – wynikająca z procedury strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, w trakcie tych konsultacji mieszkańcy będą mieli możliwość oceny zaproponowanych działań adaptacyjnych oraz sposobu wdrażania i ewaluacji dokumentu.

Ale ten udział społeczności lokalnej może, a nawet czasem powinien, być większy...

- Może wynikać z przyjętych dokumentów określających zasady prowadzenia konsultacji społecznych w danym Mieście
- **Może wynikać z dotychczasowej praktyki stosowanej przy innych dokumentach**
- **Może być wynikiem wymogów konkretnych konkursów związanych z finansowaniem**
- Istotnym jest, żeby MPA (najlepiej każdy jego element) był wypracowywany we współpracy z interesariuszami
- Nawiązując do drabiny partycypacji stopnie partycypacji w ramach MPA mogą być następujące:
 - **informowanie** polega na przekazaniu informacji społeczeństwu o procesie adaptacji i prac realizowanych w danym etapie, dostarczeniu odpowiedniej wiedzy i zaproszeniu do udziału w pracach
 - **konsultowanie** polega na wysłuchaniu mieszkańców i gwarantuje wzięcie pod uwagę ich opinii,
 - **partycypacja** polega na aktywnym udziale społeczności w procesie adaptacji i pracach danego etapu, opiera się na współdziałaniu zainteresowanych stron,
 - **współdecydowanie** polega na przekazaniu społeczeństwu pewnego zakresu decyzji, społeczność w pewnej mierze ponosi odpowiedzialność za decyzję.

Pytanie konkursowe 1.

A po nim przerwa.

Klimada 2.0
BAZA WIEDZY O ZMIANACH KLIMATU

Jakie formy i narzędzia zwiększające udział społeczności lokalnej w opracowaniu MPA można zastosować?

...najlepiej adekwatne i wynikające ze specyfiki Miasta...

Klimada 2.0
BAZA WIEDZY O ZMIANACH KLIMATU

Jak wybierać formy i narzędzia angażowania społeczności lokalnej?

- Sprawdź jakie formy partycypacji, poza obligatoryjnymi dla MPA, wynikają z regulacji lokalnych (o ile takie zostały przyjęte)
- Jakie formy sprawdziły się w innych procesach partycypacyjnych związanych z opracowywaniem dokumentów programowych
- Z kim (z jakimi grupami interesariuszy) chcesz/powinieneś współpracować przy różnych aspektach adaptacji – **rozważ zmapowanie interesariuszy**
- Jakie posiadasz zasoby, które możesz przeznaczyć na partycypację (**finansowe nie stanowią na pewno najistotniejszej bariery!**)
- **Kto** będzie prowadził cały proces partycypacji
- **Ile czasu** masz na przeprowadzenie procesu partycypacji
- **Czy Miasto jest gotowe do rzeczywistego implementowania wyników partycypacji** (zasada otwartości i dobrej wiary)

Mapowanie interesariuszy MPA (warto sięgnąć do innych doświadczeń związanych z budowaniem map interesariuszy innych dokumentów lub projektów)

- **Mapowanie interesariuszy to ich rozpoznanie** oraz określenie, jaka jest lub może być ich siła wpływu na cały proces opracowania i wdrażania MPA
- **Mapa interesariuszy się zmienia, nie jest stała**, nawet jeśli Miasto posiada mapę interesariuszy przygotowaną dla innych dokumentów lub projektów, należy ją sprawdzić, zaktualizować do problematyki MPA

Grupa interesariuszy	Zalecenia związane z włączeniem i angażowaniem
Interesariusze kluczowi , charakteryzuje ich duży wpływ i duże zainteresowanie	Ścisłe współpracuj, konsultuj regularnie, staraj się spełniać oczekiwania, aktywnie słuchaj
Interesariusze wpływowi , posiadają (przynajmniej potencjalnie) duży wpływ, ale niekoniecznie są zainteresowani	Informuj, komunikuj się i staraj się zaangażować w obszarze zainteresowania
Potencjalni sojusznicy , posiadają mały wpływ (przynajmniej formalny), ale charakteryzuje ich duże zaangażowanie	Informuj i konsultuj w obszarze zainteresowań, staraj się spełnić oczekiwania
Interesariusze uśpieni (potencjalnie obojętni), których charakteryzuje mały wpływ i małe zaangażowanie	Istotne jest monitorowanie tej grupy, informowanie i włączanie „przebudzonych”

Udział społeczności lokalnej w czasie opracowania i wdrażania MPA

- Opracowanie mapy interesariuszy pozwoli dobrać formy partycypacji dla poszczególnych grup
- Warto określić czy grupy te będą raczej kameralne, charakteryzujące się jakimiś cechami wspólnymi (seniorzy, młodzież, edukatorzy ekologiczni) czy też będą to duże grupy, bez szczególnych wyróżników (np. społeczność lokalna) – metody mogą się uzupełniać i być wykorzystywane dla różnych grup interesariuszy, konieczność e-partycypacji

Metody i formy partycypacji przy dużej liczbie uczestników

- zamieszczanie informacji na portalu internetowym i udostępnienie możliwości zgłaszania uwag i wniosków za jego pośrednictwem,
- protokołowane otwarte spotkania konsultacyjne
- wystuchanie publiczne
- dyżur konsultacyjny
- możliwość zapoznania się z niezbędną dokumentacją sprawy, która jest wyłożona do wglądu i zgłoszenia uwag i wniosków w miejscu udostępnienia dokumentacji
- przyjmowanie opinii na piśmie, w tym poprzez Internet oraz ustnie do protokołu
- ankieta internetowa

Metody partycypacji przy mniejszych grupach

- warsztaty
- spotkania tematyczne, grupy fokusowe
- panele obywatelskie
- warsztaty Charette i inne formy zakładające kilkuetapowe zaangażowanie
- spacerki badawcze

Udział społeczności lokalnej w czasie opracowania i wdrażania MPA

- **O co warto zadbać, projektując formy zaangażowania interesariuszy?**
 - Określić dokładny **cel partycypacji**
 - **Określić jakie formy partycypacji będą stosowane** (decyzja, czy cała metoda opracowania MPA ma być partycypacyjna – budowa Zespołu opracowującego dokument)
 - Określić jak (konkretnie) zostaną **wykorzystane wyniki partycypacji** (kluczowe np. w panelach obywatelskich)
 - Zadbać o przygotowanie materiałów **w formie przystępnej dla różnych grup interesariuszy** (adaptacja do zmian klimatu nie jest najłatwiejszym tematem...)
 - Zadbać o miejsce i godziny spotkań, debat, warsztatów – umożliwić także partycypację on-line
 - Zastanowić się i zaprojektować jak monitorować i ewaluować partycypację we wdrażaniu MPA – w jakie procesy można włączyć interesariuszy (współzrządzenie i współodpowiedzialność)
 - **„Szyć na miarę” swojego Miasta proces angażowania interesariuszy** – dobre praktyki to tylko i aż inspiracja, nie gotowe rozwiązania do powielenia (wystrzegać się skakania od razu na głęboką wodę)

Udział społeczności lokalnej w MPA – lista sprawdzająca

- **Czy zapewniono udział społeczeństwa w opracowaniu MPA zgodnie z ustawą o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko?**
- Czy społeczeństwo było informowane o rozpoczęciu pracy nad MPA i postępach prac nad tym dokumentem?
- Czy podczas opracowania MPA zrealizowano działania edukujące na temat zmian klimatu i adaptacji do skutków tych zmian?
- **Czy zaplanowano i zrealizowano minimum dwie tury konsultacji z mieszkańcami?**
- Czy poszczególne elementy MPA były wypracowywane we współpracy z interesariuszami?
- Czy społeczność lokalna brała udział w wypracowaniu założeń MPA, identyfikacji opcji adaptacji i wyborze działań adaptacyjnych?
- **Czy formy udziału społeczeństwa w opracowaniu MPA dobrano odpowiednio do celu konsultacji?**
- **Czy wyniki konsultacji społecznych i sposób postępowania z poszczególnymi uwagami czy opiniami zostały zaprezentowane społeczeństwu?**
- **Czy uwzględniono udział społeczności lokalnej we wdrażaniu MPA?**

Partycypacja społeczna jako kryterium rankingujące oceny projektów

Działanie FENX.02.04 Adaptacja do zmian klimatu, zapobieganie klęskom i katastrofom

- **Typy projektów: Opracowanie planów adaptacji do zmian klimatu**
- Partycypacja społeczna oraz budowanie świadomości społecznej na etapie **przed złożeniem wniosku o dofinansowanie (przed opracowaniem MPA)** – działania odrębne do tych wynikających z procedury SOOŚ.
 - 3 p. – wykorzystanie **3-6 metod budowania świadomości społecznej;**
 - 2 p. – wykorzystanie **2 metod budowania świadomości społecznej;**
 - 1 p. – wykorzystanie **1 metody budowania świadomości społecznej;**
 - 0 p. - **nie wykorzystano żadnej z metod** budowania świadomości społecznej.
- Partycypacja społeczna oraz budowanie świadomości społecznej **na etapie realizacji projektu (opracowania MPA)** – działania odrębne do tych wynikających z procedury SOOŚ.
- Punktacja analogiczna jak w poprzednim punkcie.
- Wymienia się następujące formy partycypacji społecznej oraz budowania świadomości społecznej: kampanie informacyjno-promocyjne, w tym w mediach społecznościowych; warsztaty; szkolenia; konferencje; konkursy; publikacje, ulotki, foldery.
- **WARTO pamiętać o dopasowaniu formy partycypacji do grupy interesariuszy.**

Korzyści z włączenia społeczności lokalnej w prace nad MPA

- **Zaangażowanie społeczności lokalnej w proces tworzenia dokumentów lokalnych (w tym MPA) może przynosić korzyści. Jakie korzyści w zakresie angażowania społeczności lokalnej dostrzegacie Państwo z punktu widzenia Miasta, które reprezentujecie. Proszę wskazać wszystkie dostrzegane przez Państwa korzyści:**
 - legitymizacja decyzji podejmowanych przez władze Miasta
 - ciągły dialog z interesariuszami
 - zwiększanie wiedzy na jakiś temat (np. czym są działania adaptacyjne, jakie są problemy rozwojowe Miasta)
 - identyfikacja potencjalnych konfliktów społecznych
 - wysłuchanie wszystkich racji / wszystkich stron
 - zwiększenie innowacyjności rozwiązań / projektów
 - inne
 - nie dostrzegam korzyści z udziału społeczności lokalnej opracowaniu dokumentów programowania, powinni to robić tylko specjaliści

Pytanie konkursowe 2.

Klimada 2.0
BAZA WIEDZY O ZMIANACH KLIMATU

Warto sięgnąć do:

- Bazy wiedzy nt. partycypacji <https://partycypacjaobywatelska.pl/strefa-wiedzy/abc-partycypacji/>
(znajdziecie w niej Państwo opisy wielu metod partycypacji, praktyczne wskazówki dla jakich grup interesariuszy najlepiej nadają się poszczególne formy partycypacji)
- Publikacji „**Miasta i ich mieszkańcy w obliczy wyzwań adaptacji do zmian klimatu**”, P. Legutko-Kobus, A. Rzeńca, P. Skubała, A. Sobol, KPZK PAN, Warszawa 2020, ISBN **978-83-63305-92-5** (szczególnie rozdział 2 i 3 książki), Publikacja jest do bezpłatnego pobrania <https://publikacje.pan.pl/book/137082/miasta-i-ich-mieszkancy-w-obliczu-wyzwan-adaptacji-do-zmian-klimatu>

Klimada 2.0
BAZA WIEDZY O ZMIANACH KLIMATU

→ klimada2.ios.gov.pl

